

RAPPORT

SAMFUNNSØKONOMISKE KONSEKVENSER AV ET FORBUD MOT PELSDYRHOLD

Oppdatering av en analyse fra 2016

MENON-PUBLIKASJON NR. 92/2018

Av Sveinung Fjose og Siri Voll Dombu

Forord

På oppdrag fra Dyrevernalliansen har Menon Economics gjennomført en oppdatering av den samfunnsøkonomiske analysen av et eventuelt forbud mot pelsdyrhold i Norge som Menon og NIBIO gjennomførte i 2016. Målet med oppdraget er å beregne de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til en eventuell avvikling av næringen. Arbeidet er basert på Menon og NIBIOs samfunnsøkonomiske analyse utført på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet i 2016, og oppdatert med nye data, oppdaterte priser og nye sensitivitetsberegninger.

Evalueringen har vært ledet av Sveinung Fjose, med Siri Voll Dombu som prosjektmedarbeider. Aase Rangnes Seeberg har vært sparringspartner.

Menon Economics er et forskningsbasert analyse- og rådgivningsselskap i skjæringspunktet mellom foretaksøkonomi, samfunnsøkonomi og næringspolitikk. Vi tilbyr analyse- og rådgivningstjenester til bedrifter, organisasjoner, kommuner, fylker og departementer. Vårt hovedfokus ligger på empiriske analyser av økonomisk politikk, og våre medarbeidere har økonomisk kompetanse på et høyt vitenskapelig nivå.

Vi takker Dyrevernalliansen for et spennende oppdrag. Vi takker også alle intervjuobjekter for gode innspill underveis i prosessen. Forfatterne står ansvarlig for alt innhold i rapporten.

Oktober 2018

Sveinung Fjose
Prosjektleder
Menon Economics

Innhold

SAMMENDRAG	3
INNLEDNING OG BAKGRUNN	4
1. PROBLEMBESKRIVELSE OG BESKRIVELSE AV DAGENS SITUASJON	6
1.1. Kjennetegn ved pelsdyrnæringen	6
1.2. Dagens situasjon og fremtidig utvikling	7
1.2.1. Verdiskaping 2017	8
1.2.2. Antall årsverk 2018	9
1.2.3. Framskrivning av verdiskaping, sysselsetting og produktivitetsvekst	10
1.2.4. Subsidier og skatteordninger	13
2. SAMFUNNSØKONOMISKE KOSTNADER VED ET FORBUD MOT PELSDYROPDPRETT	14
2.1. Kort om metode	14
2.2. Identifisere og beskrive tiltaket	14
2.3. Identifisere og tallfeste virkninger	15
2.3.1. Oversikt over beregningene	15
2.3.2. Effekter på arbeidskraftens avkastning	16
2.3.3. Effekter på kapitalens avkastning	18
2.3.4. Effekter på offentlige finanser	19
2.3.5. Effekter på fôrproducentene	20
2.4. Vurdering av ikke-prissatte virkninger	20
3. USIKKERHETSANALYSER	22
3.1. Skinnpriser	22
3.2. Sysselsetting i referansebanen	23
3.3. Produktivitetsvekst i pelsdyrnæringen	24
3.4. Fôrpriser	25
3.5. Tapte kapital	26
3.6. Arbeidsledighet	27
4. FORDELINGSVIRKNINGER	28
5. KONKLUSJON OG ANBEFALINGER	29
REFERANSELISTE	30

Forsidebilde: Silje Rindal, Gudbrandsdølen Dagingen

Sammendrag

I denne studien beregner vi den samfunnsøkonomiske lønnsomheten i pelsdyroppdrett i Norge, ved å beregne hva det vil koste samfunnet å avvikle næringen. Dersom forbudet inntreer fra 2025, viser våre beregninger at det samfunnsøkonomiske tapet vil være på om lag 165 millioner kroner. Dersom forbundet inntreer lengre frem i tid, vil det samfunnsøkonomiske tapet være mindre. Analysen viser at den samfunnsøkonomiske kostnaden ved avvikling er sterkt avhengig av forutsetningene, samt på hvilket tidspunkt et forbud vil gjelde fra. Det er derfor usikkerhet knyttet til beregningene.

Dette er en oppdatering av en analyse som Menon og NIBIO gjorde i 2016. Siden 2016 har det vært en utvikling i flere av variablene som inngikk i den opprinnelige analysen. Eksempelvis har det vært en endring i skinnpriser, en endring i antall pelsdyroppdrettere, endring i fôrpriser med videre.

Ved siden av å oppdatere analysen fra 2016, viser vi i notatet også hvor følsomme våre beregninger er for endringer i forutsetninger som:

- Fremtidig utvikling i pris på skinn og fôr
- Hvor raskt dagens pelsdyroppdrettere finner andre jobber
- Hvilken produktivitetsvekst man har i pelsdyrnæringen
- Hvor mye kapital som vil gå tapt ved et forbud

Analysen viser at den samfunnsøkonomiske kostnaden ved avvikling er sterkt avhengig av forutsetningene, samt på hvilket tidspunkt et forbud vil gjelde fra. Vi har derfor i rapporten utarbeidet en følsomhetsanalyse. Denne viser hvordan endringer i forutsetninger kan bidra til at det samfunnsøkonomiske regnestykket endres.

Til tross for den betydelige usikkerheten, står vi fast på våre konklusjoner fra 2016. Gjennomført basert på de samme forutsetningene, finner vi at det samfunnsøkonomiske tapet av å avvikle næringen reduseres noe. Bakgrunnen for dette er i hovedsak at vi med bakgrunn i utvikling i prisene på skinn siden 2016 har lagt til grunn noe lavere priser på skinn fremover.

En stor andel av tapene og gevinstene ved et eventuelt forbud er mulig å tallfeste. Andre effekter, slik som dyrenes velferd og aversjon mot pelsdyroppdrett i Norge er det vanskelig å tallfeste. Det innebærer imidlertid ikke at disse faktorene ikke skal vektlegges. Dersom betalingsvilligheten for å få på plass et forbud overstiger kostnadene av forbudet, vil det være samfunnsøkonomisk lønnsomt å legge ned næringen.

Analysen er en samfunnsøkonomisk lønnsomhetsanalyse. I Jeløya-plattformen signaliserer Regjeringen at pelsdyroppdretterne skal kompenseres ved et forbud. Denne problemstillingen går vi ikke inn på i rapporten.

Innledning og bakgrunn

I 2016 gjennomførte Menon en samfunnsøkonomisk lønnsomhetsanalyse av et eventuelt forbud mot pelsdyroppdrett i Norge. Denne rapporten inneholder en oppdatering av analysen fra 2016.

Siden 2016-analysen ble gjennomført har Stortinget i januar 2017 vedtatt en videreføring av næringen, men med skjerpede krav til dyrevelferd. Ett år senere, i den politiske plattformen for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, den såkalte Jeløya-plattformen (Regjeringen, 2018), slås det fast at:

«Regjeringen vil gjennomføre en styrt avvikling av pelsdyrnæringen. Det tas sikte på å fremme en lovproposisjon til Stortinget om forbud mot pelsdyrhold med en avviklingsperiode for eksisterende produsenter frem til årsskiftet 2024/2025.»

I dette notatet gjennomfører Menon en oppdatering av den analysen vi gjennomførte i 2016. Vi beregner nå samfunnsøkonomiske konsekvenser av i 2018 å vedta et forbud mot pelsdyrhold med virkning fra 2025, men belyser også resultater ved kortere og lengre avviklingsperiode.

En stor andel av tapene og gevinstene ved et eventuelt forbud er mulig å tallfeste. Andre effekter, slik som dyrenes velferd og aversjon mot pelsdyroppdrett i Norge er det vanskelig å tallfeste. Det innebærer imidlertid ikke at disse faktorene ikke skal vektlegges. Dersom betalingsvilligheten for å få på plass et forbud overstiger kostnadene av forbudet, vil det være samfunnsøkonomisk lønnsomt å legge ned næringen.

Svakheter i statistikk og usikkerhet knyttet blant annet til fremtidige priser på skinn og fôr bidrar til stor usikkerhet i beregningene av samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Analysen er følsom for forutsetninger om hvilken lønn pelsdyroppdretterne og innleide vil få ved et eventuelt forbud. Ved et forbud har vi lagt til grunn at de vil få en lønn som er fem prosent lavere enn gjennomsnittslønnen for personer med tilsvarende kompetansenivå i de regioner hvor pelsdyroppdrett i dag foregår. Denne lønnen tilsvarer i stor grad den inntekt de i dag får som pelsdyroppdrettere.

Vår metodiske tilnærming i den samfunnsøkonomiske analysen tar utgangspunkt i Finansdepartementets rundskriv R-109/14 «Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser». Vi følger Direktoratet for økonomistyrings (DFØs) modell for gjennomføring slik den er presentert i «Veileder i samfunnsøkonomisk analyse», fra august 2018. En illustrasjon av hvordan DFØ mener en slik undersøkelse skal gjennomføres er vist i figuren under.

I kapittel 1 beskriver vi problemstillingen og dagens situasjon i pelsdyrnæringen. I kapittel 2 beskriver vi tiltaket (forbud mot pelsdyroppdrett), og identifiserer og tallfester virkninger. Ikke-prissatte virkninger drøftes også.

Usikkerhetsanalysen i kapittel 3 belyser og drøfter de mest sentrale usikkerhetsfaktorene i analysen. Framskriving av sysselsetting i næringen, produktivitetsvekst og skinnpriser er blant de usikkerhetsfaktorene som har størst utslag på samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

En samfunnsøkonomisk analyse skal beskrive fordelingsvirkninger. Økonomisk teori tilsier at de som taper på et tiltak bør kompenseres av de som vinner. I kapittel 4 beskrives fordelingsvirkninger av et forbud. Gitt den store usikkerheten i den samfunnsøkonomiske analysen, er det også stor usikkerhet knyttet til størrelsesorden på fordelingen av virkningene av tiltaket. Det har ikke ligget i oppdraget å gjøre eksplisitte tapsberegninger for pelsdyroppdretterne.

Pelsdyrnæringen har de senere årene måtte forholde seg til den politiske debatten rundt dyrevelferd og om næringens framtid, med tilhørende usikkerhet knyttet til muligheten for å kunne drive med pelsdyrproduksjon i framtida. Det at så mange har gått ut av næringen i løpet av de siste årene kan trolig i noen grad forklares av usikkerheten knyttet til om næringen vil bestå og om man vil få igjen for investeringer i næringen.

I denne samfunnsøkonomiske analysen beregner vi de samfunnsøkonomiske kostnadene ved å innføre et forbud mot pelsdyrhold. Siden beregningene baserer seg på anslag for gjennomsnittsbruk, kan ikke vår analyse brukes til å svare på hva den enkelte pelsdyroppdretter bør få i kompensasjon. Det vil være store forskjeller i tap som følge av forbud mellom oppdrettere. For eksempel vil unge oppdrettere som nylig har foretatt store investeringer i driftsapparatet kunne tape mye mer enn oppdrettere som har avskrevet investeringene, nedbetalt gjeld og som nærmer seg pensjonsalder. Muligheten for alternativt inntektsgivende arbeid vil også variere mye mellom oppdrettere, ut fra lokale arbeidsmarkeder, alder og egen kompetanse.

1. Problembeskrivelse og beskrivelse av dagens situasjon

Problemstillingen i denne analysen er som følger: Hva vil de samfunnsøkonomiske kostnadene ved et forbud mot pelsdyrhold bli? En god kartlegging av dagens situasjon er et viktig utgangspunkt for en samfunnsøkonomisk analyse, og dagens situasjon beskrives i dette kapitlet.

Dette arbeidet er en oppdatering av en analyse fra 2016, der Menon og NIBIO gjennomførte en samfunnsøkonomisk lønnsomhetsanalyse av et eventuelt forbud mot pelsdyroppdrett i Norge. Av regjeringsplattformen fra 2018 fremgår det at man ønsker en styrt avvikling av pelsdyrnæringen. Pelsdyrnæringen har vært i det politiske søkelyset i flere år, og i 2017 vedtok Stortinget en «bærekraftig utvikling», med videreføring av næringen.

Utgangspunkt for analysen er at et forbud mot pelsdyrhold ikke er vedtatt per i dag. Men det kan komme til å bli vedtatt i Stortinget i løpet av høsten 2018. Vi beregner kostnadene for samfunnet ved at et forbud vedtas i løpet av 2018, og trer i kraft fra 2025, sammenliknet med en videreføring av dagens situasjon, der pelsdyrhold er tillatt.

Ifølge forskrift om hold av pelsdyr er det i dag kun tillatt å holde mink, sølvrev, blårev og kryssninger mellom disse revetyperne. I tillegg er det kun lov å holde individer som er født i pelsdyrhold. Forskriften stiller også krav til blant annet opplæring og kompetanse, avl og dyreholdet generelt. I debatten om pelsdyrnæringen er det særlig to forhold som blir trukket fram som begrunnelse for å avvike næringen. Det ene forholdet er om dyrevelferden i næringen er god nok. I denne debatten er det både diskutert hvorvidt kravene i dyrevelferdsloven er tilstrekkelig for å sikre god dyrevelferd, og hvorvidt dyreholdet i dag oppfyller kravene. Det andre spørsmålet gjelder betydningen av formålet med næringen, altså om produksjon av pels er et akseptabelt formål for å holde pelsdyrene i bur. I tillegg har det blitt hevdet at det avstedkommer en rekke negative miljømessige konsekvenser av næringen, og da særlig relatert til rømming av pelsdyr. Rømte dyr er en trussel mot det biologiske mangfoldet. Rømming av mink var særlig et problem da næringen startet opp i Norge, noe som har ført til at det i dag er ville bestander av nordamerikansk mink i Norge. I dag finnes det ikke et tilstrekkelig datagrunnlag som tilsier at rømming av pelsdyr fremdeles foregår i nevneverdig omfang.

1.1. Kjennetegn ved pelsdyrnæringen

Pelsdyroppdrett er en landbruksnæring, men har flere kjennetegn som skiller næringen fra annen husdyrproduksjon. Vi oppsummerer noen av næringens særtrekk nedenfor (delvis gjengitt fra Menon (2016)):

- Jordbruksnæring i åpen, internasjonal konkurranse: I praksis eksporteres all norsk pelsproduksjon. I dag skjer eksporten av pels i lite bearbeidet form. I noen grad kan fortsatt bearbeiding i Norge reduseres til fordel for primær bearbeiding f.eks. i Finland eller Danmark, som er store pelsdyrprodusenter med verdens ledende auksjonshus for pels. Forsøkene med slik håndtering utenlands har foreløpig vært blandede for rev.
- Høy økonomisk risiko for langsiktige investeringer: De internasjonale markedene fluktuerer med moter og betalingsevne i ulike markeder, mens man på lang sikt må forvente at produksjonskostnader i marginale tilbudsland virker styrende på prisutviklingen. Investeringene i en pelsdyrfarm er på sin side langsiktige. Det kan regnes med at pelsdyrhus har en levetid på flere tiår, mens burene må fornyes noe oftere avhengig av kvalitet på netting og endring i krav til burenes størrelse og utforming. I all hovedsak har norsk pelsdyrproduksjon en ubetydelig andel av verdensproduksjonen, men for sølvrev av høy

kvalitet, er den norske andelen betydelig. Det er likevel ikke slik at man kan forvente at norske produsenter kan påvirke markedspris.

- Kvalitet er avgjørende: Kvalitetsvurdering av produktene foretas av omsetningsleddet og pelsen deles i et stort antall kvalitetsklasser. Prisvariasjonen mellom kvaliteter er stor. Norge fremstår som en, i global målestokk, marginal produsent, men med gjennomgående høy produktkvalitet.
- Drivers kompetanse har stor betydning, mens teknologisk utvikling virker begrenset: Pelsdyroppdretternes kompetanse kan ha stor betydning særlig for avl og valpetall. Oppdretterne utfører i stor grad alle faser av arbeidet selv, som f.eks. seleksjon av dyr til avl, oppfølging av valping, inseminering for rev, blodprøvetaking, vaksinerings av mink, avliving og pelsing. Evnen til å se og forstå dyrenes reproduksjonsevne, trivsel og utvikling, og til å drive parrings-/inseminasjonsarbeid effektivt, må oppøves over tid. Også håndteringen av rå skinn må oppøves. I noen grad brukes spesialister i sesong, for eksempel ved inseminering av rev. I tillegg kommer daglig drift med ettersyn og fôring. Tradisjonelt har også oppdretterne vært aktive i lokale pelsdyrfôrlag. Den teknologiske utviklingen synes på sin side moderat, selv om man har noe økt automatisering og nye tekniske løsninger. Fôringen er endret slik at særlig blåreven har økt betydelig i størrelse ved pelsing. Fôrmaskiner har mer enn 20 års historie, det samme gjelder kunstig inseminering av rev. Enhetskostnadene drives nå i stor grad av førkostnader og kompetanseutvikling, samt endringer i myndighetskrav til driften.
- Personlige foretak uten konsesjonsplikt, men med bransjeintern sertifiseringsordning og pliktig tilsyn av veterinær: Pelsdyroppdretterne er i all hovedsak personlige foretak, i likhet med annen jordbruksproduksjon i Norge. Det betyr at oppdretter er personlig ansvarlig for det økonomiske resultatet av virksomheten og hefter også personlig for alle forpliktelser som hefter ved virksomheten. Selve anlegget må ut fra bransjeintern ordning sertifiseres hvert tredje år, og det er krav om regelmessige tilsyn av Mattilsynet. Så vidt vi forstår, deltar alle oppdrettere i sertifiseringsordningen.
- Livsstilsnæring: Eier er normalt også den primære driveren, og de fleste drivere har en meget langsiktig holdning til virksomheten. Aktørene synes å ha samme snittalder som jordbrukere for øvrig, i overkant av femti år, men det finnes eksempler på at driverne er aktive med driften til de er over 80 år. Driverne gir gjerne uttrykk for trivsel med arbeidet, noe som kan skyldes stor individuell påvirkningsmulighet, muligheter for stadig læring og utvikling, og raske og konkrete resultater. Arbeidstiden er sterkt varierende, og det må legges til grunn at det er en stor fordel om driver bor nær pelsdyrfarmen.
- Sesongpreget arbeid med varierende bruk av leid arbeidskraft: Arbeidsbyrden på farmen varierer over året. I sesongene kan en middels stor farm kreve to personer i betydelig mer enn normal arbeidsdag, mens arbeidet i mellomperioder kan dreie seg om rent tilsyn og fôring og dermed tre til fire timer pr. dag for en person. I tillegg drives det noe vedlikeholdsarbeid i mellomperioder. Løpende vedlikehold kan dreie seg om noe skift eller reparasjon av netting, noe utskifting av trematerialer på pelsdyrhusene osv. Sesongmønsteret er dermed av stor betydning for bruk av arbeidskraft.

Særtrekkene ved næringen betyr at det er begrenset grunn til å forvente at foretaksøkonomi og investeringsbeslutninger fattes ut fra samme grunnlag som i gjennomsnittet av norsk næringsliv.

1.2. Dagens situasjon og fremtidig utvikling

For å kunne vurdere de samfunnsøkonomiske virkningene av et eventuelt forbud mot pelsdyroppdrett må det først etableres en referansebane som virkningene av forbudet kan vurderes opp mot. Referansebanen innebærer en beskrivelse av forventet framtidig utvikling i sysselsetting og verdiskaping i pelsdyrnæringen, gitt alle andre relevante vedtatte og implementerte tiltak og regelverk.

I forrige rapport ble det beregnet at næringen sysselsatte 316 årsverk i 2015. Oppdaterte beregninger basert på antall mink og rev det ble søkt produksjonstilskudd for i 2018, og antakelser om tidsbruk per dyr, tilsier at næringen sysselsetter 225 årsverk i 2018. Verdiskapingen i primærproduksjonen er beregnet til 84 millioner kroner i 2017 (mot 201 millioner kroner i 2015 (Menon 2016)).¹

I tillegg sysselsatte næringen ytterligere 66 personer i fôrlagene, og disse bidro med en verdiskaping på 37 millioner kroner i 2017. Samlet står disse to næringssegmentene for omtrent 0,9 promille av verdiskapingen i Norge, og pelsproduksjonen står for 1,3 prosent av verdiskapingen i jordbruket.

1.2.1. Verdiskaping 2017

I mangel på detaljert nok offisiell statistikk, beregner vi verdiskapingen i pelsdyrnæringen i 2017 ut fra tilgjengelige data og innsamlet informasjon. Ifølge våre beregninger bidro primærproduksjonen i næringen med en verdiskaping på 84 millioner kroner i 2017. For å beregne verdiskapingen i næringen har vi foretatt beregninger basert på Jordbrukets totalregnskap (NIBIO 2018) som danner mye av bakgrunnen for estimatene i kapittel 2. I tabellene under viser vi beregningene av verdiskaping i 2017 for henholdsvis mink og rev.

Tabell 1-1: Beregning av verdiskapingen (bruttoprodukt) for minkproduksjon i 2017. Beløpene er oppgitt i 2017-kroner, og avrundet. Kilde: Jordbrukets totalregnskap og Menon (2016)

Antall skinn	717 000
Pris per skinn	298
Verdi av skinn	214 000 000
Fôrkostnader	100 000 000
Andre variable kostnader	31 000 000
Faste kostnader	7 000 000
Totale kostnader	139 000 000
Verdiskaping	74 000 000

Tabell 1-2: Beregning av verdiskapingen (bruttoprodukt) for reveproduksjon i 2017. Beløpene er oppgitt i 2017-kroner. Kilde: Totalkalkylen (NIBIO 2018) og Menon (2016)

Antall skinn	111 000
Pris per skinn	706
Verdi av skinn	79 000 000
Fôrkostnader	58 000 000
Andre variable kostnader	6 000 000
Faste kostnader	4 000 000
Totale kostnader	69 000 000
Verdiskaping	10 000 000

¹ Differansen mellom verdiskapingen i 2015 og 2018 skyldes hovedsakelig reduserte skinnpriser.

2017 var et relativt dårlig år både i mink- og reveproduksjon, på grunn av lave skinnpriser sammenliknet med årene før. Vi ser at den beregnede verdiskapingen i 2017 er mange ganger høyere for produksjon av mink enn av rev. Dette er noe man har sett i flere år, at det generelt har vært bedre økonomi i mink- enn reveproduksjon.

1.2.2. Antall årsverk 2018

Våre beregninger viser at i 2018 er det totalt 225 årsverk i primærproduksjonen av pelsdyr. Dette estimatet inkluderer både rev- og minkprodusenter og innleid arbeidskraft. I mangel på tilgjengelig statistikk er det utfordrende å beregne antall årsverk brukt i primærproduksjonen.

Det ble søkt om produksjonstilskudd til 171 pelsdyrbruk i 2018. En metode kunne vært å benytte dette tallet som et anslag på arbeidskraften, siden de fleste av brukene er organisert som enkeltmannsforetak. Dette ville imidlertid vært et feilaktig estimat av flere grunner. For det første er pelsdyroppdrett i mange tilfeller en tilleggsnæring til annen landbruksvirksomhet, og dersom vi hadde lagt til grunn at det ble brukt like mange årsverk i næringen ville dette isolert sett overestimert arbeidsforbruket til oppdretterne. For det andre drives brukene i likhet med mye annen landbruksvirksomhet av pelsdyroppdretteren og familien, som isolert sett innebærer at antall bruk underestimerer arbeidsforbruket. En tredje grunn er at det i noen perioder benyttes innleid arbeidskraft til blant annet pelsing og avlsarbeid. Dette taler også for et høyere arbeidsforbruk enn antall bruk. På grunn av problemstillingene over har vi derfor beregnet det totale arbeidsforbruket med utgangspunkt i anslag for timebruk per tisper og antall tisper det er søkt om produksjonstilskudd til. Tabellene under viser beregnet antall årsverk i henholdsvis mink- og reveproduksjon i 2018.

Tabell 1-3: Antall årsverk i minkproduksjon. Kilder: Menon (2016) og Landbruksdirektoratet (2018)

Arbeidsforbruk, timer per tisper	1,8
Antall tisper	140 000
Antall timer pr. årsverk	1845
Antall årsverk	135

Tabell 1-4: Antall årsverk i reveproduksjon. Kilder: Menon (2016) og Landbruksdirektoratet (2018)

Arbeidsforbruk, timer per tisper	6,2
Antall tisper	28 000
Antall timer pr. årsverk	1845
Antall årsverk	90

Basert på beregninger fra driftsgranskningene gjort i Menon (2016) antar at vi at oppdretteren selv står for 69 prosent av arbeidet, mens innleide arbeidere står for 31 prosent.

1.2.3. Framskriving av verdiskaping, sysselsetting og produktivitsvekst

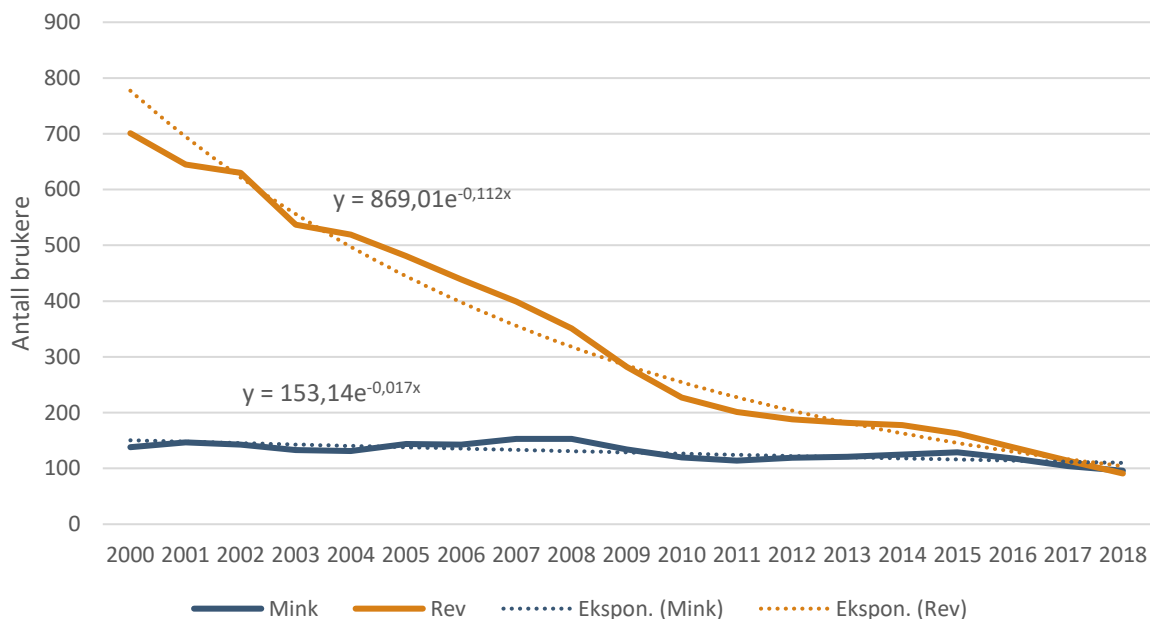
Vi har nå beregnet antall årsverk og verdiskaping i pelsdyrnæringen i 2017. For å kunne gjøre beregninger av forventet framtidig utvikling i næringen i den samfunnsøkonomiske analysen, må vi gjøre framskrivinger av hvordan verdiskapingen, sysselsettingen og verdiskaping per årsverk (arbeidsproduktiviteten) forventes å utvikle seg framover.

I 2016-rapporten (Menon 2016) ble det lagt til grunn en antakelse om 1 prosent årlig vekst i verdiskapingen og konstant sysselsetting framover. Det gav 1 prosent årlig vekst i arbeidsproduktiviteten, definert som vekst i verdiskapingen per årsverk. I delkapitlene under beskriver vi hvilke forutsetninger vi har gjort i denne analysen.

Sysselsetting målt i antall årsverk

I denne analysen framskriver vi sysselsettingen i næringen i referansebanen basert på den historiske utviklingen. Det er likevel umulig å vite om den historiske utviklingen vil være en god rettesnor for å spå framtida, og det bidrar til usikkerheten i analysen. Figur 1-1 under viser antall brukere som søkte om produksjonstilskudd til pelsdyrhold hvert år fra 2000 til 2018.

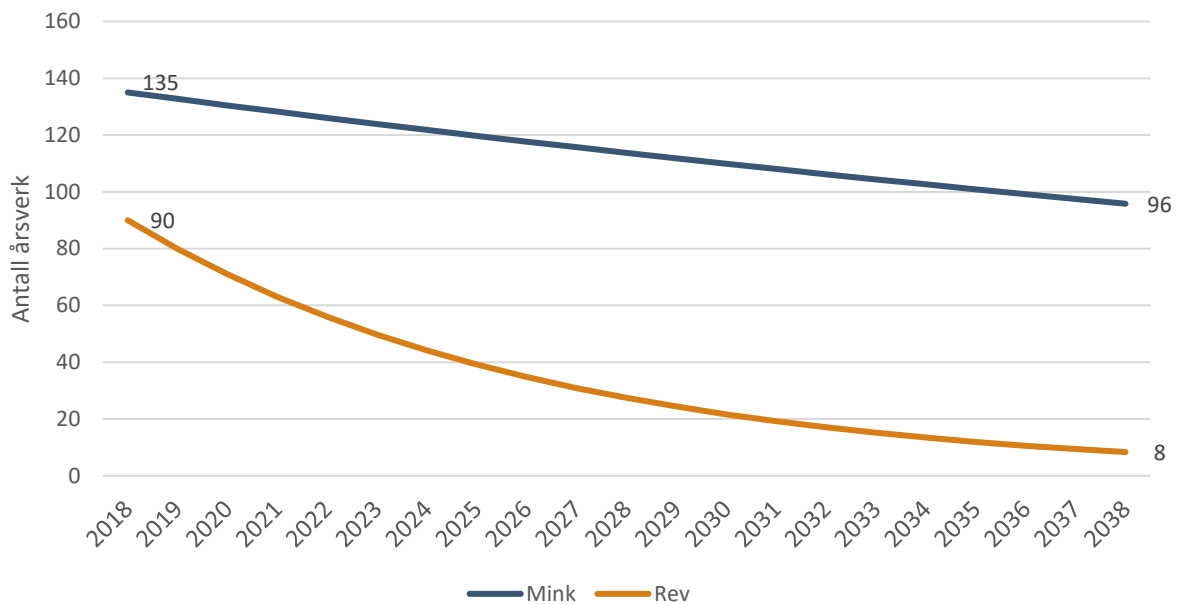
Figur 1-1 Historisk utvikling i antall brukere med mink og rev som har søkt produksjonstilskudd, telt 1. januar hvert år, med eksponentiell trendlinje. Kilde: Landbruksdirektoratet

Vi har lagt til eksponentielle trendlinjer basert på lik gjennomsnittlig vekst (det vil her si reduksjon) i antall brukere hvert år. Vi ser at antall brukere innen revpelsproduksjon har hatt en sterk reduksjon, med mer enn -11 prosent i gjennomsnitt per år. For minkpelsproduksjon har årlig endring i antall brukere vært på -1,7 prosent i gjennomsnitt, men her har det også vært noen år med økning.

Vi legger i hovedscenariet til grunn lik prosentvis utvikling i antall sysselsatte i henholdsvis mink- og revehold, som utviklingen i antall brukere har vært fra 2000 til 2018. Det gir en framskriving av sysselsettingen som gitt i Figur 1-2 under.

Figur 1-2 Framskriving av sysselsettingen målt i antall årsverk i produksjon av mink og rev.

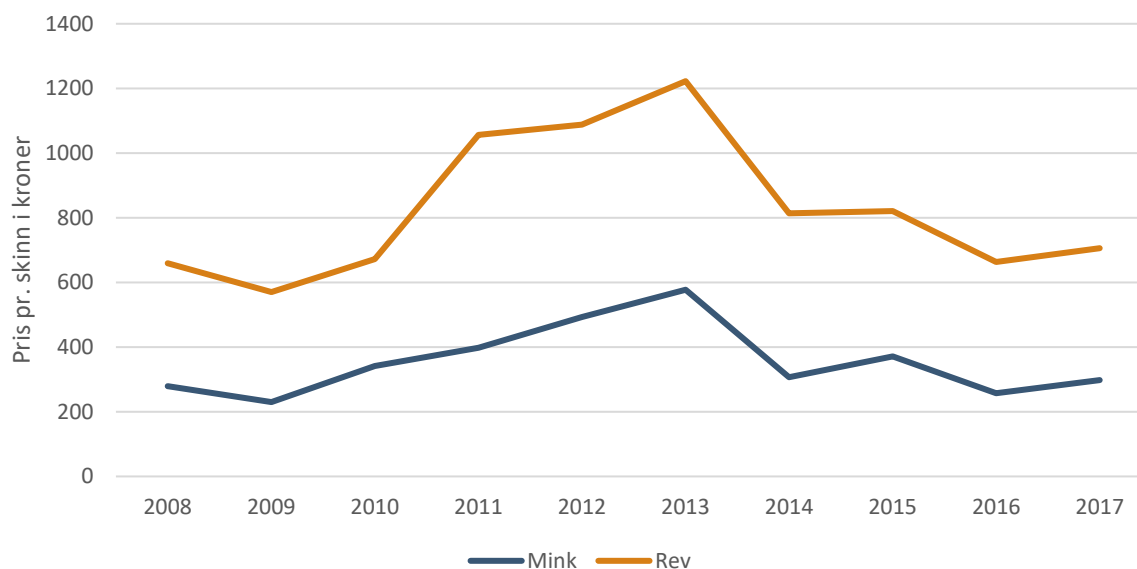

Som figuren viser, legger vi til grunn en antakelse om en årlig reduksjon i antall årsverk for både mink og rev i referansebanen i analysen. Forskjeller i historisk utvikling i sysselsettingen gjør at framtidig reduksjon i antall årsverk antas større for rev enn for mink. I usikkerhetsanalysen i kapittel 3 vil vi se på følsomheten i disse antakelsene, ved å beregne samfunnsøkonomiske kostnader ved alternative forutsetninger med høyere og lavere vekst (reduksjon) i sysselsettingen.

Verdiskaping og produktivitetsvekst

Verdiskapingen avhenger av produksjonsvolum og priser på skinn og innsatsfaktorer. Endringer i antall produserte skinn årlig, skinnpriser og kostnader vil gi endringer i verdiskapingen. Produksjon og skinnpriser avhenger av utviklingen på verdensmarkedet for pels, samt valutakurser. I figuren under vises skinnpriser for mink og rev de siste ti årene, justert for inflasjon.

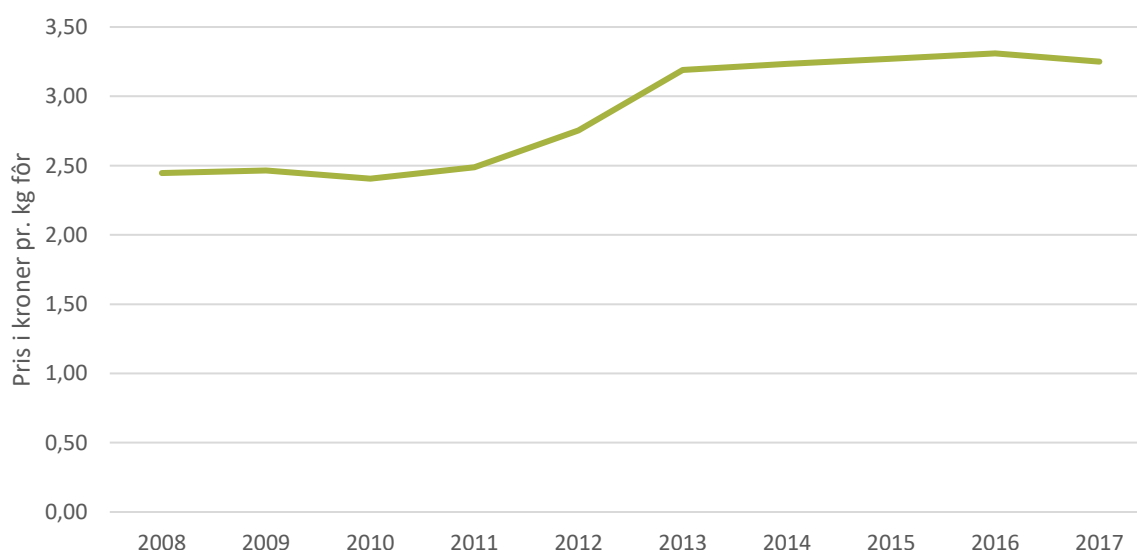
Figur 1-3 Gjennomsnittlige priser på mink- og reveskinn i perioden 2008–2017. KPI-justert til 2017-priser. Kilde: Jordbrukets totalregnskap og SSB

Vi ser at prisene økte for begge produksjonene fra 2009 til 2013, mens prisene senere har falt. På topp kostet et reveskinn 1222 kroner, og et minkskinn 577 kroner.

Ved siden av pris på sluttprodukt, vil også prisen på innsatsvarer ha betydelig effekt på verdiskapingen. Fôr er blant de viktigste innsatsfaktorene. Fôrpriene avhenger blant annet av tilgangen på restråstoff fra slakterier og fiskerinæringen. I Figur 1-4 under vises utviklingen i prisene på pelsdyrfôr fra 2008 til 2017, justert for inflasjon.

Figur 1-4 Gjennomsnittlige priser på pelsdyrfôr i perioden 2008–2017. KPI-justert til 2017-priser. Kilde: Jordbrukets totalregnskap og SSB

Fôrpriene økte med ca. 75 øre fra 2010 til 2013, men har ellers hatt en noenlunde jevn utvikling. Flere spådde høyere priser på fôr da frakttilskuddet ble fjernet i 2015, men det ser ikke ut til å ha skjedd.

Vi ser ingen endring som skal tilsi en betydelig endring i prisbildet for pelsdyrnæringen sett under ett, og vårt beste estimat er dermed en konstant utvikling i både fôr- og skinnpriser. Vi framskriver prisene gitt ved et

gjennomsnitt av gjennomsnittet av prisene de siste fem og ti årene, for både fôr- og skinnpriser. Da vektet prisene de siste fem årene sterkere enn prisene for seks til ti år siden. Framskrivingsprisene er gitt i tabellen under.

Tabell 1-5 Priser skinn lagt til grunn i analysen. Faste 2017-priser

Produksjon	Framskrevne priser
Minkskinn	359 kroner pr. skinn
Reveskinn	836 kroner pr. skinn
Pelsdyrfôr	3,07 kroner pr. kg

Med konstant prisutvikling, vil utviklingen i verdiskapingen i næringen bestemmes av utviklingen i produksjonsvolum (påvirket av antall årsverk) og produktivitetsvekst.

Vi antar at næringen vil ha en årlig vekst i arbeidsproduktiviteten på 1 prosent. Dette vil kunne gi seg utslag i 1 prosent årlig reduksjon i timebruk per tisper, gitt stabil pelsproduksjon per tisper. En vekst i arbeidsproduktiviteten på 1 prosent årlig anser vi som en rimelig antakelse, som også er i tråd med historisk produktivitetsvekst for fastlandsnæringene. Antakelsen er likevel beheftet med stor usikkerhet. Vi vet at landbruket har hatt en enda høyere produktivitetsvekst de siste tiårene. Men flere arbeidsintensive næringer har hatt årlig produktivitetsvekst lavere enn 1 prosent (Finansdepartementet 2017), og det er usikkert hvor mye man kan spare inn ved å jobbe mer effektivt. Vi har derfor gjennomført usikkerhetsanalyser med både høyere og lavere produktivitetsvekst framover. Stortingets vedtak om bærekraftig utvikling i pelsdyrnæringen gav også signaler om mer bruk av arbeidskraft i produksjonen. Dette tilsier at produktivitetsveksten pelsdyrnæringen selv uten et forbud ville vært mer begrenset enn andre næringer hvor tilsvarende signaler ikke er gitt.

1.2.4. Subsidier og skatteordninger

Pelsdyroppdrettere får tilskudd til avløsning ved ferie og fritid (avløsertilskudd), på linje med andre husdyrbrukere. Grunnlaget for hvor store avløserutgifter man kan få refundert blir fastsatt ut fra hvor mange dyr man har. I 2018 er maksimalbeløpet på 74 200 kroner. I 2015 ble det utbetalt totalt 13,7 millioner kroner i avløsertilskudd til pelsdyrnæringen, og det utgjorde 0,08 kroner per netto verdiskapingskrone (Menon 2016). Dette har vi også lagt til grunn i referansebanen i denne analysen.

Tidligere ble det også utbetalt tilskudd til utjevning av kostnadene til frakt av pelsdyrfôr (frakttilskudd). Dette ble man i jordbruksoppgjøret i 2015 enige om at skulle avvikles. Som en følge av dette drives pelsdyrnæringen i dag uten direkte produksjonsstøtte.

Pelsdyroppdrettere betaler skatt i form av selskapsskatt, inntektsskatt, merverdiavgift og arbeidsgiveravgift.² De får jordbruksfradrag på næringsinntekt, i likhet med andre bønder. Jordbruksfradraget er innrettet så man får et inntektsuavhengig fradrag på 63 500 kroner, samt fradrag på 38 prosent av inntekten mellom 63 500 og 334 300 kroner per år. Maksimalt jordbruksfradrag er på 166 400 kroner. Satsene har ligget fast siden 2012.

² Vi legger til grunn følgende skattesatser både i referanse- og tiltaksbanen: Mva. 25 % av verdiskaping, lønnskatt 24 % av bruttolønn, arbeidsgiveravgift 11 % av bruttolønn for lønnstagere, selskapsskatt 35 % av EBIT. Kilder: SSB og Dinside.no sin skattekalkulator.

2. Samfunnsøkonomiske kostnader ved et forbud mot pelsdyroppdrett

I dette kapitlet går vi stegvis gjennom beregningene av samfunnsøkonomiske kostnader ved et forbud mot pelsdyroppdrett. Vi presenterer først de totale effektene, før vi går gjennom effektene på arbeidskraftens avkastning, kapitalens avkastning, skattevridningskostnader og fôrproduzentene hver for seg.

2.1. Kort om metode

Dette er en samfunnsøkonomisk lønnsomhetsanalyse som følger DFØs veileder (DFØ 2018) og Finansdepartementets rundskriv med prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser (Finansdepartementet Rundskriv R-109/2014). De overordnede forutsetningene for analysen er gitt i boksen under.

Boks 2-1: Forutsetninger for analysen

I analysen er alle prissatte virkninger sammenliknet med nullalternativet. I utarbeidelsen av nullalternativet har vi lagt til grunn at pelsdyrproduksjonen opprettholdes. I beregningene er følgende overordnede forutsetninger lagt til grunn:

- Analyseperiode: fra 2018 til 2038, neddiskontert til 2018
- Kalkulasjonsrente: 4 prosent
- Alle verdier som inngår i analysen er oppgitt i 2017-kroner og historiske priser er justert med SSBs konsumprisindeks
- I hovedberegningene har vi lagt til grunn en avvikling fra 2025, men vi har også gjort beregninger for avvikling fra 2021 og 2028

Vi har valgt en analyseperiode på 20 år. I samfunnsøkonomiske analyser skal analyseperioden være så nær levetiden av tiltaket som praktisk mulig (Finansdepartementet Rundskriv 109/2014). Dette er fordi man i en samfunnsøkonomisk analyse ønsker å fange opp alle relevante virkninger så lenge tiltakene har effekt. Samtidig er det viktig å foreta en avveining i forhold til usikkerhet om antagelser i framtiden, og om hva som ville ha skjedd i situasjonen uten tiltak. Utviklingen i referansebanen, altså en fortsettelse av næringen, har en økende usikkerhet utover i analyseperioden. Dette kommer blant annet fra usikkerhet knyttet til folks preferanser, utviklingen i norsk økonomi og utvikling i verdensøkonomien.

2.2. Identifisere og beskrive tiltaket

I følge forskrift om hold av pelsdyr, er det lov å holde mink, sølvrevtyper, blårevtyper og kryssninger mellom disse revetyperne.

Tiltaket vi her ser på er i 2018 å innføre et lovforbud mot å holde pelsdyr, med en avviklingsperiode for eksisterende produsenter. I denne analysen legger vi til grunn et forbud fra 2025, i tråd med Jeløya-plattformen, det vil si en avviklingsperiode på sju år. Lengden på avviklingsperioden har stor betydning for de

samfunnsøkonomiske konsekvensene av vedtaket, og vi har derfor også regnet på kortere og lengre avviklingsperiode.

2.3. Identifisere og tallfeste virkninger

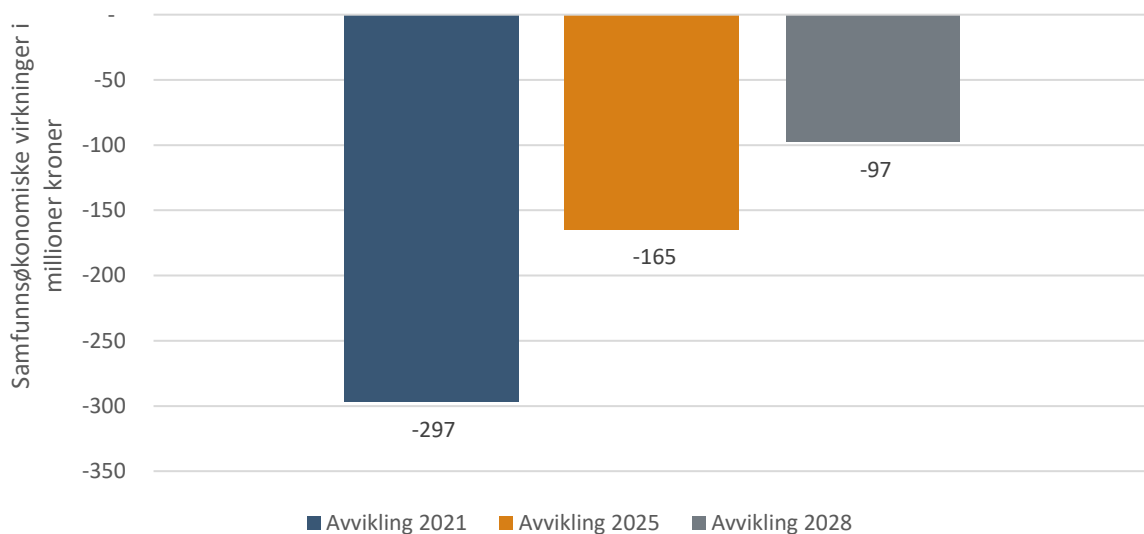
Et forbud mot pelsdyrhold vil føre til et bortfall av verdiskapingen fra pelsdyrfarmer og tilknyttet næringsaktivitet. Dette er ikke det samme som det samfunnsøkonomiske tapet av en avvikling. Avvikling av en næring vil frigjøre ressurser som kan gi verdiskaping i andre næringer. Den antatt alternative avkastningen av pelsdyrnæringenes arbeidskraft og kapital må derfor trekkes fra det samlede tapet av verdiskaping avviklingen vil medføre. Alle beregninger i analysen er justert for endringer i statlige overføringer, som videre er benyttet til å beregne endringer i skattekilekostnader. De samfunnsøkonomiske konsekvensene avhenger med andre ord av hva pelsdyroppdretterne velger som alternativ ved et forbud. Hva den enkelte pelsdyroppdretter antas å velge/ha mulighet til å gjøre, vil i noen grad variere ut ifra geografi.

2.3.1. Oversikt over beregningene

Vi har lagt til grunn i analysen at de som i dag jobber med pelsdyr kan få en alternativ lønn i en ny jobb som er gitt ved et gjennomsnitt av det representative næringslivet vektet etter hvor i landet de er lokalisert og utdanningsnivå. Vi har også tatt høyde for at noen av pelsoppdretterne vil måtte gå arbeidsledige i kortere eller lengre tid etter at en avvikling av næringen. Vi har også lagt til grunn at de som går inn i annet næringsliv vil oppleve tap av næringsspesifikk humankapital. Tap av humankapital og økt arbeidsledighet gir samfunnsøkonomisk tap, og våre beregninger er basert på empiriske studier av omstillingskostnader i norsk næringsliv (Salvenes et al, 2007, 2009, 2011 og 2015).

Figuren og tabellen under viser de prissatte samfunnsøkonomiske konsekvensene ved et forbud fra henholdsvis 2021, 2025 og 2028. Vi har dekomponert disse prissatte konsekvensene i effekter på arbeidskraftens avkastning, kapitalens avkastning, skattekilekostnader og effekter på fôrprodusenter.

Figur 2-1: Prissatte samfunnsøkonomiske konsekvenser av et forbud mot pelsdyroppdrett. Alle kostnadene er beregnet i nettonåverdi i 2018. Alle kostnader er oppgitt i millioner 2017-kroner.

Tabell 2-1: Prissatte samfunnsøkonomiske konsekvenser av et forbud mot pelsdyroppdrett. Alle kostnadene er beregnet i nettonåverdi i 2018. Alle kostnader er oppgitt i millioner 2017-kroner.

Netto nytte	Avvikling 2021	Avvikling 2025	Avvikling 2028
Arbeidskraftens avkastning	-12	-5	-2
Kapitalens avkastning	-227	-120	-66
Skattekostnader	-25	-16	-13
Fôrprodusenter	-33	-24	-16
Sum	-297	-165	-97

Vi ser av denne tabellen at de prissatte forventede samfunnsøkonomiske kostnadene av et forbud med avvikling i 2021 er beregnet til -297 millioner 2017-kroner, i 2025 til -165 millioner og i 2028 til -97 millioner 2017-kroner. Altså er de prissatte samfunnsøkonomiske konsekvensene lavere ved en avvikling over ti år sammenliknet med en avvikling over tre år. Dette skyldes delvis at kostnader langt fram i tid teller mindre enn kostnader om kort tid på grunn av diskonteringen. I tillegg antar vi at flere har gått ut av næringen på grunn av naturlig avgang innen den tid, og at det blir mindre kapital igjen å nedskrive.

2.3.2. Effekter på arbeidskraftens avkastning

Et forbud mot pelsdyroppdrett vil føre til at pelsdyroppdretterne vil miste dagens lønngivende arbeid fra pelsdyrvirksomheten, og de må derfor finne alternativt inntektsgivende arbeid. Som nevnt tidligere vil et forbud mot pelsdyroppdrett frigjøre ressurser til alternativt anvendelse, men det vil også være friksjoner i arbeidsmarkedet som gjør at noen kan oppleve å gå ledige en periode etter forbudet og noen vil også kunne oppleve å gå ned i lønn.

Her vises beregningene av endringer i arbeidskraftens avkastning. I tabellen under har vi vist nettoytten av tiltaket fordelt på pelsdyroppdretterne og de innleide for produksjon av henholdsvis mink og rev.

Tabell 2-2: Effektene på arbeidskraftens avkastning målt i netto nåverdi i 2018 av nedleggelse av pelsdyrnæringen i Norge. Alle tall er oppgitt i millioner 2017-kroner.

Sysselsatte	Avvikling 2021	Avvikling 2025	Avvikling 2028
Oppdrettere mink	-68	-52	-28
Innleide mink	-8	-5	-4
Oppdrettere rev	42	41	24
Innleide rev	22	12	7
Totalt	-12	-5	-2

Totalt sett er det relativt små effekter på arbeidskraftens avkastning ved et forbud mot pelsdyrhold, med nåverdi av kostnader på 5 millioner kroner ved en avvikling fra 2025. I hovedsak skyldes dette at de sysselsatte i pelsdyrnæringen antas å ville kunne bidra til nesten like høy verdiskaping ved alternativt sysselsetting.

Vi ser at det er et samfunnsøkonomisk tap forbundet med å flytte arbeidskraften i minkproduksjon over til andre næringer. For reveproduksjon er det motsatt: Næringen har så lav forventet lønnsomhet at arbeidskraften antas å ville kaste høyere av seg i andre næringer. Man kan spørre seg hvorfor de som driver med rev ikke allerede har valgt å bytte jobb, siden arbeidskraften kaster mer av seg i form av høyere lønn i alternativet. En viktig grunn

kan være volatiliteten i prisene. Det er godt mulig at reveoppdretterne forventer vekst i prisene på revepels fremover, og således forventer en økning i inntekten. Videre kan det tenkes at flere av oppdretterne har sterke preferanser og tilknytning til området og gården der de bor, og at de liker jobben sin. Dersom de ved et forbud må flytte eller pendle innebærer dette en kostnad. Det er naturlig å tro at denne ikke-observerte kostnaden kan veie opp for mervertnetten de eventuelt hadde fått i form av høyere inntekt i alternativanvendelsen.

Det er kostnader forbundet med omstilling og ledighet for de som må slutte med pelsdyr. Det kommer vi tilbake til både i delkapitlet om skatteleiekostnader, og i kapitlet om ikke-prissatte virkninger.

I Menon (2016) forklarer vi mer inngående hvilke antakelser som ligger bak beregningen av sysselsettingsvirkningene for henholdsvis oppdretterne og den innleide arbeidskraften.

For pelsdyroppdretterne har vi antatt at for de som ikke går av med alderspensjon så vil noen bli arbeidsledige, både midlertidig og permanent. Andelen arbeidsledige er basert på Salvanes (2009) og er forklart i faktaboksen under.

Boks 2-2: Forutsetninger om arbeidskraftens omstillingsevne. Kilde: Menon (2016)

For å beregne andelen av oppdretterne som vil gå ledige på kort og lang sikt har vi lagt til grunn funnene i Salvanes (2009). I denne artikkelen studeres effektene av omstilling i norsk næringsliv på kort (1 år) og lang sikt (5 år). I denne analysen har vi lagt til grunn følgende fordeling av oppdretternes alternativer på kort og lang sikt:

Tabell 2-11: andelen arbeidsledige ved omstillinger i norsk næringsliv. Kilde: Salvanes (2009)

	Ett år	To år	Tre år	Fire år	Fem år
Registrert arbeidsledige	17 %	14 %	10 %	7 %	4 %
Utenfor arbeidsstyrken	7 %	6 %	5 %	5 %	4 %
Alternativt arbeid	76 %	80 %	85 %	88 %	92 %

Dette er de som er registrert som arbeidsledige og derfor søker jobb, og de som er ute av arbeidsstyrken. De som er ute av arbeidsstyrken kan for eksempel gå på sosial støtte, være på rehabilitering, være hjemmeværende eller i mindre grad uføretrygdet. I analysen har vi tatt hensyn til at noen av pelsdyroppdretterne vil gå av med pensjon, og derfor ikke påvirkes av forbudet. Ifølge statistikk fra skatteetaten var gjennomsnittsalderen på pelsdyroppdretterne 51 år i 2015.

Et sentralt spørsmål i denne analysen er hva oppdretterne som ikke blir arbeidsledige kommer til å gjøre, og hva slags avkastning arbeidskraften får i den alternative anvendelsen. For å finne den alternative lønnsinntekten til oppdretterne er det flere alternativer. For det første kan det tenkes at flere av oppdretterne velger å substituere pelsdyrproduksjon med annen jordbruksproduksjon, der mulighetene vil variere ut fra eget gårdsbruk. Et annet alternativ er å legge til grunn at oppdretterne vil gå inn i andre jobber i næringslivet i de områdene de i dag er lokalisert til et lønnsnivå representativt for næringslivet i regionen inkludert landbruket. En tredje løsning er å legge til grunn funnene i Salvanes (2009), som studerer omstillingskostnader for norsk næringsliv. I denne artikkelen finner Salvanes at de som mister jobben, men som ikke faller ut av arbeidsstyrken, vil ha lavere lønnsvekst i de to første årene etter at bedriften har lagt ned. Dersom de skal hente inn det tapet må de derfor har en sterkere lønnsvekst noen år, men slik er det ikke. Salvanes (2009) finner derfor at de omstilte arbeiderene vil ha en lønnsutvikling som er permanent om lag 5 prosent lavere sammenliknet med de som ikke blir omstilt.

Som et hovedscenario har vi lagt til grunn Salvanes (2009), og samtidig tatt hensyn til lokaliseringen til oppdretterne. Vi har derfor antatt at oppdretterne ville fått 95 prosent av gjennomsnittslønnen i det representative næringslivet justert for utdanningsnivå vektet etter lokalisering.^{3,4}

2.3.3. Effekter på kapitalens avkastning

Ved et forbud mot pelsdyrhold antar vi at kapital som er investert i bygg, bur, drikkesystemer og annet utstyr (anleggskapital) vil miste en betydelig del av sin verdi. Det vil si at i det forbudet inntreer, vil en betydelig andel av kapitalen måtte nedskrives første året. Likevel vil ikke alt av kapital gå tapt, da både resterende dyr og en del utstyr (arbeidskapital) vil kunne ha alternativt anvendelse.

Ved vedtak om et forbud mot oppdrett av pelsdyr fram i tid, antar vi at investeringene i næringen vil stoppe opp umiddelbart. Vi antar videre at folk da vil gå ut av næringen i samme takt som kapitalen depresierer, men med lik lønn. Med en antakelse om 20 års gjennomsnittlig levetid for nyinvesteringer, gjennomsnittlig gjenværende levetid på 10 år og lineær depresiering, vil 5 prosent av kapitalen i baseåret 2018 utrangeres hvert år fram til et forbud. Dermed vil 85 prosent av kapitalen stå igjen ved et forbud fra 2021, 65 prosent av kapitalen vil stå igjen med et forbud fra 2025, og 50 vil stå igjen med et forbud fra 2028.

Vi antar at kapitalen som ville blitt investert i pelsdyrnæringen i fravær av et forbud (referansebanen) finner alternativt anvendelse i andre næringer. Hvorvidt den kapitalen som investeres i andre næringer vil ha en avkastning som er høyere eller lavere enn den avkastning den ville hatt i pelsdyroppdrett er svært utfordrende å fastslå, og er avhengig av internasjonale konjunkturer i så vel pelsdyroppdrett som i andre næringer. Med utgangspunkt i at investorene er rasjonelle og det er relativt fri flyt av kapital mellom land og sektorer, er det imidlertid ikke grunn til å anta betydelige forskjeller i kapitalavkastning.

Vi antar at den gjenværende anleggskapitalen vil miste sin verdi den dagen forbudet inntreer. Arbeidskapitalen antar vi derimot at oppdretterne kan ta ut. Vi antar at 70 prosent av (den gjenværende) kapitalen er anleggskapital, som i sin helhet blir nedskrevet det året et forbud mot pelsdyrhold innføres. De resterende 30 prosentene antas å være arbeidskapital, som kan selges for pålydende og ha like god anvendelse i alternativet.

For alle avviklingsperioder har vi antatt at fram til forbudet er avkastningen på kapitalen lik i referansebanen og i tiltaksbanen, selv om noe av kapitalen flyttes over til andre næringer i tiltaksbanen.

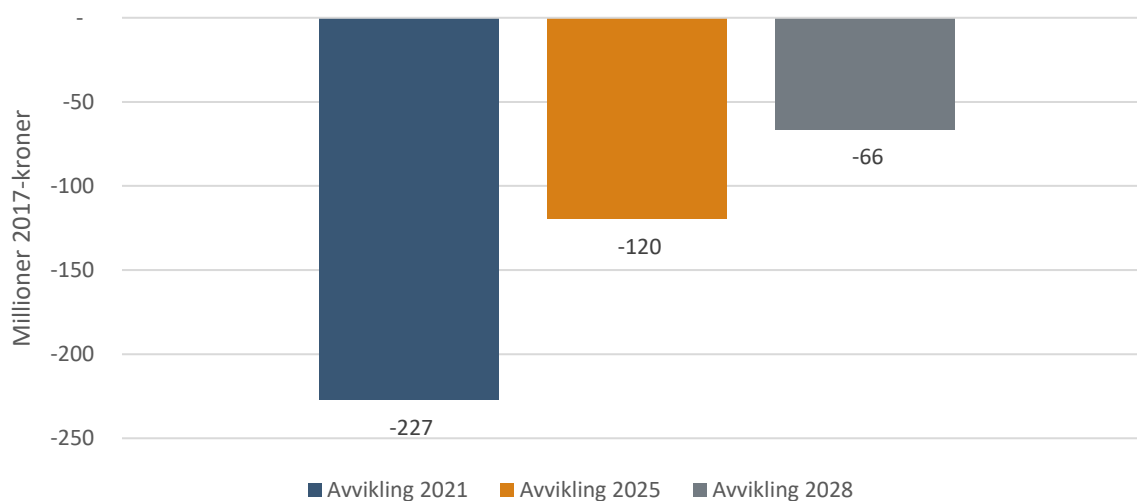
Figur 2-2 under viser effekter på kapitalens avkastning av et forbud mot pelsdyroppdrett, fra 2021, 2025 og 2028.

---

³Hovland og Bøe (2012) fant ut fra en spørreundersøkelse til pelsdyrformere som hadde forlatt yrket i perioden 2004-2012, at deres gjennomsnittslønn lå på 364 000 kroner i 2012. Dette tilsvarte 92 prosent av gjennomsnittslønnen i Norge. Sammenlignet med Hovland og Bøe har Salvanes (2009) en styrke ved at man undersøker en lengre tidsperiode, samt at de har tilgang til registerdata på lønn. Selv om Hovland og Bøes artikkel er mer relevant ettersom den knytter seg til pelsdyroppdrett, legger vi likevel Salvanes til grunn på grunn av styrken i dataene i Salvanes.

⁴I følge Rustad og Ring (2018), som utførte en ny spørreundersøkelse lik den Hovland og Bøe (2012) gjorde, hadde 67 prosent av de tidligere pelsdyroppdretterne de intervjuet mottatt produksjonstilskudd til annen landbruksnæring mens de drev med pels, mens 42 prosent hadde mottatt produksjonstilskudd til annen landbruksnæring etter at de hadde sluttet med pels. Det at mange kan fortsette å drive landbruk kan tyde på relativt høy evne til omstilling, men der landbruksnæringen ofte representerer begrensede inntektsmuligheter sammenliknet med øvrig næringsliv.

Figur 2-2: Effektene på kapitalens avkastning målt i netto nåverdi i 2018 av nedleggelse av pelsdyrnæringen i Norge. Alle tall er oppgitt i millioner 2017-kroner.

Vi ser at en avvikling fra 2025 beregnes å føre til et tap på 120 millioner kroner, neddiskontert til 2018. Tapet vil bli høyere med en avvikling fra 2021, med -227 millioner kroner, og det er hovedsakelig på grunn av at mer av dagens kapital da må nedskrives. Motsatt vil tapet bli betraktelig lavere med en avvikling fra 2028, med -66 millioner kroner. Om ti år vil halvparten av dagens kapital være ute av næringen, og det blir mindre igjen å nedskrive.

2.3.4. Effekter på offentlige finanser

Skatter medfører i de fleste tilfeller et effektivitetstap. I følge DFØs veileder for samfunnsøkonomiske analyser (DFØ 2018) skal man beregne skattevridningseffekter som 20 prosent av endringen i netto skatteinntang.

Netto skatteinntang vil falle ved en avvikling av pelsdyrnæringen fram i tid. Redusert netto skatteinntang er en kostnad, da dette må føre til at myndighetene må øke andre vridende skatter som følge av tiltaket. Ved nedleggelse av pelsdyroppdrett i Norge fra 2025 er nettokostnaden av denne effekten beregnet til 16 millioner kroner neddiskontert til 2018. Ved avvikling fra 2021 er nettokostnaden 25 millioner kroner, og fra 2028 13 millioner kroner.

Bortfall av subsidier og jordbruksfradrag til oppdretterne bidrar til økt skatteinntang ved avvikling. Men lavere verdiskaping i alternativ anvendelse vil bidra til fall i skatteinntangen. I tillegg fører utbetalinger av arbeidsledighetstrygd til arbeidsløse oppdrettere til høyere offentlige kostnader.

I tabellen under vises nettonåverdi av skattevridningskostnadene ved avvikling i henholdsvis 2021, 2025 og 2028.

Tabell 2-3: Nettonåverdi av skattevridningskostnader fordelt på område ved forbud fra 2025, i millioner 2017-kroner

Netto nåverdi	Avvikling 2021	Avvikling 2025	Avvikling 2028
Skattekostnader subsidier	27	19	15
Skattekostnader skatter og avgifter	-44	-31	-24
Skattekostnader dagpenger og trygd	-8	-5	-4
Totale skattekostnader	-25	-16	-13

Som man kan se av tabellen, vil bortfallet av subsidier til pelsdyrproduksjon ikke være nok for å gjøre opp for tapte skatteinntekter som følge av tapt kapital og økte trygdeutbetalinger ved avvikling.

2.3.5. Effekter på fôrproduzentene

I dag er det tre fôrkjøkken som leverer fôr til pelsdyrnæringen. Disse er organisert som andels- eller samvirkelag og er eid av oppdretterne (NOU 2014:15). De tre fôrkjøkkenene er Pelsdyrfôr Hamar, Rogaland Pelsdyrfôrlag og Midt-Norsk Fôr. I tillegg produserer Norilia, som er en avdeling av Nortura AS, innsatsvarer til pelsdyrfôr. De sysselsatte i fôrkjøkkenene er hovedsakelig de som står for selve produksjonen og de som transporterer fôret. Samlet verdiskaping i pelsdyrfôrproduksjonen var i 2017 på om lag 37 millioner kroner.⁵

I denne analysen har vi antatt at 50 prosent av de som jobber i fôrkjøkkenene vil fortsette dersom det kommer et forbud. Dette kan bety at noen fortsetter med fôrproduksjon til enten husdyr i private hjem, annen næringsmiddelindustri eller starter med eksport av pelsdyrfôr. For de som driver med transport av pelsdyrfôr kan det tenkes at disse fortsetter innen transportnæringen. Av de som ikke fortsetter videre med fôrproduksjon har vi antatt at andelen arbeidsledige vil følge funnene til Salvanes (2009). Videre i tråd med Salvanes (2009) har vi antatt at de som mister jobben i fôrlagene, men finner seg alternativt arbeid har vi antatt at får 95 prosent av den lønnen de tidligere fikk i fôrproduksjonen. Det er betydelig usikkerhet knyttet til disse antagelsene, og vi har derfor gjennomført usikkerhetsanalyser som er vist i kapittel 3. Effektene på fôrproduzentene er oppsummert i tabellen under.

Tabell 2-4: Effektene på fôrproduzentene målt i netto nåverdi i 2018 av nedleggelse av pelsdyrnæringen i Norge. Alle tall er oppgitt i millioner 2017-kroner.

Netto nåverdi	Avvikling 2021	Avvikling 2025	Avvikling 2028
Fôrproducenter	-33	-24	-16

2.4. Vurdering av ikke-prissatte virkninger

I dette kapitlet vurderer vi ikke-prissatte virkninger. Alle identifiserte effekter av tiltaket skal inkluderes i en samfunnsøkonomisk analyse, men i mangel på kvantifisering og prissetting kan vi kun gi en kvalitativ vurdering av disse ikke-prissatte virkningene.

Det framstår som sannsynlig at det er betalingsvilje i samfunnet for å forby pelsdyroppdrett i Norge. Dette manifesterer seg i aktiviteten til en rekke organisasjoner og politiske partier, samt folkelig engasjement. Men det er nok også i noen tilfeller motsatt; mange er også positive til pelsdyrnæringen og dens bidrag til verdiskaping og levende bygder.

I en spørreundersøkelse utført av Sentio for Nationen i 2015, fikk respondentene spørsmålet «Bør pelsdyroppdrett forbys i Norge?». Et flertall på 56 prosent svarte ja, mens 35 prosent svarte nei og 9 prosent svarte vet ikke. Det tyder på at det er en god del flere som er for enn mot et forbud i Norge. I en undersøkelse

⁵ Norilia er ikke skilt ut i et eget foretak og vi kan derfor ikke observere direkte deres verdiskaping. Intervju med representanter for Nortura viste at pelsdyrfôrproduksjonen hadde en omsetning på om lag 20 millioner kroner i 2014. Vi har antatt at verdiskaping, lønnskostnader og ansatte per omsetningskrone i pelsdyrfôrproduksjonen i Norilia som lik for Nortura totalt sett. Dette gir en verdiskaping på 3,9 millioner kroner for Norilia i 2017.

fra 2016, også utført av Sentio for Nationen, ble norske bønder stilt det samme spørsmålet. Her svarte 19 prosent ja, 71 prosent nei og 10 prosent vet ikke.

Det er særlig bekymringer for dyrevelferd innen pelsdyrhold som danner grunnlaget for debatten om et eventuelt forbud. Omfanget av disse potensielle effektene på dyrevelferd er omstridt, og det finnes i dag ingen konsensus om hvordan de bør kvantifiseres.

En rekke utredninger og høringsuttalelser fra forsknings- og forvaltningsinstanser har gitt grunn til bekymring for dyrevelferden innenfor pelsdyroppdrett (se for eksempel Pelsdyrutvalget NOU 2014:15 og Rådet for dyreetikk 1994, Den norske veterinærforeningen 2015, Mattilsynet 2015, Rådet for dyreetikk 2015 og Veterinærinstituttet 2015). Veterinærinstituttet, Veterinærforeningen og Rådet for dyreetikk vil avvike næringen av hensyn til dyrevelferd. Mattilsynet vurderer dagens driftsformer i pelsdyroppdrett som «dyrevelferdsmessig utfordrende,» og at «dyrenes artstypiske behov ikke blir tilfredsstilt.» Samtidig kompliserer den norske produksjonssektorens interaksjon med verdensmarkedet og fravær av konsensus om kvantifiseringsmetode bildet. Det er derfor svært utfordrende å skulle si noe om i hvor stor grad pelsdyroppdrett bidrar negativt til dyrevelferden.

Pelsdyrnæringen har en miljøpåvirkning. Forurensing relatert til gjødsling, rømte dyr, utslipp fra transport, antibiotikaresistens og støy og lukt er negativ miljøpåvirkning fra pelsdyrhold (Menon 2016). En positiv miljøeffekt er at pelsdyrnæringen både nyttiggjør seg og produserer biprodukter fra og til næringsmiddelindustrien. Pelsdyrnæringens forbruk står riktignok for en lav andel av det tilgjengelige restråstoffet fra fiskeri og slakteri, anslått til 2,6 prosent i 2017 av Dyrevernalliansen (Lybæk 2018).

Det er viktig å huske at mesteparten av menneskelig produksjonsvirksomhet påvirker miljøet, oftest med negativt fortegn. Man må derfor se miljøkonsekvensene av pelsdyroppdrett i sammenheng med hva miljøkonsekvensene ville vært for alternativ produksjon. En drøfting er gjort i Menon (2016).

For oppdretterne kan psykososiale virkninger av å miste næringsgrunnlaget og jobben og samtidig sitte igjen med høy gjeld medføre samfunnsøkonomiske kostnader utover de privatøkonomiske.

Ved et eventuelt forbud mot pelsdyroppdrett står oppdretterne overfor kostnader utover de rent økonomiske. For det første vil oppdretterne typisk ha en følelsesmessig tilknytning til der de bor. Dersom nedleggelse av næringen medfører at de må flytte, kan det oppleves som en belastning for den enkelte og deres familier. For det andre innebærer skifte av jobb lenger reisevei for de fleste av oppdretterne, med mindre de fortsetter med gårdsdrift eller hjemmekontor. Dersom tidligere oppdrettere må pendle til en ny jobb, slik at de må bruke mer tid på arbeid og pendling enn tidligere, vil det medføre et tap av fritid for den enkelte. For det tredje kan en eventuell periode som arbeidsledig oppleves som en belastning for de som rammes utover det rent økonomiske.

3. Usikkerhetsanalyser

Samfunnsøkonomiske analyser er alltid preget av usikkerhet. Dette er også tilfelle for denne analysen. For å sikre at konklusjonene er så robuste som mulig har vi derfor gjennomført flere følsomhetsanalyser som viser hvordan ulike antagelser om usikre parametere påvirker beregningene. I dette kapitlet gjør vi endringer i flere av de sentrale forutsetningene som ligger til grunn for beregningene ovenfor og viser effekten av disse.

I denne analysen er det knyttet særlig stor usikkerhet til følgende antagelser:

- Framskrivningene av produktivitsveksten i pelsdyrnæringen
- Framskrivningen av fôrprisene
- Framskrivningen av skinnprisene
- Nedskrevet kapital i nedleggelsesåret
- Andelen arbeidsledige ved avvikling av næringen
- Effekten på fôrprodusenter

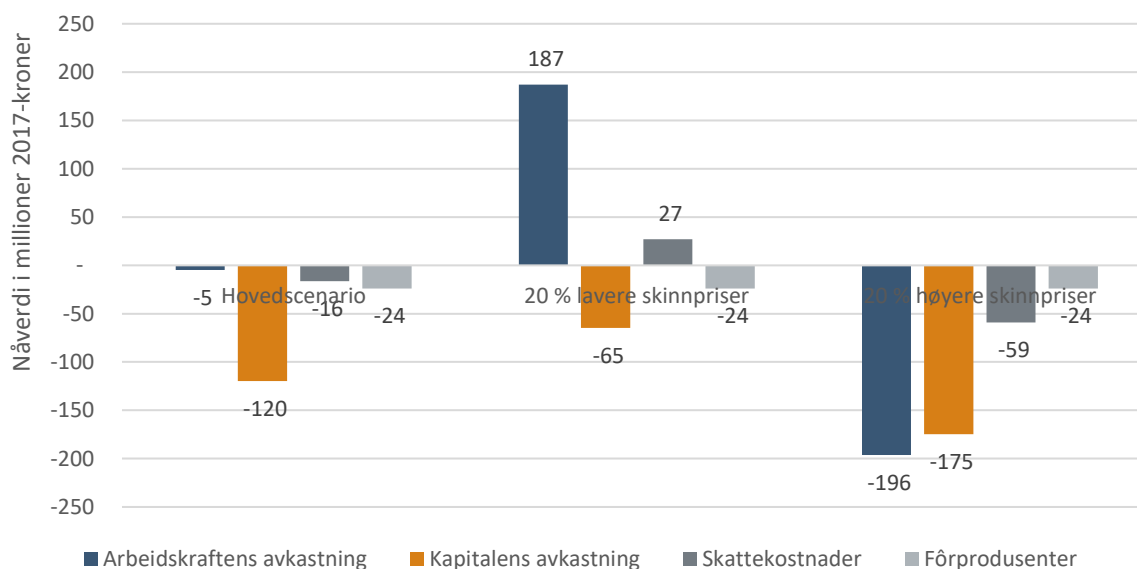
Resultatene fra usikkerhetsanalysene viser at den samfunnsøkonomiske lønnsomheten avhenger av hvilke antakelser som blir lagt til grunn, og at det er store variasjoner i de prissatte kostnadene. I hovedanalysen viser resultatene at den samfunnsøkonomiske lønnsomheten ligger på -165 millioner 2017-kroner ved en avvikling i 2025. Dersom usikkerhetsanalysen blir tatt med i betraktningen finner vi at lønnsomheten vil ligge et sted mellom -454 millioner og 126 millioner kroner ved en avvikling fra 2025. I de følgende delkapitlene vil vi vise resultatene av de ulike usikkerhetsanalysene.

3.1. Skinnpriser

Skinnprisene er en av de mest avgjørende usikkerhetsfaktorene. Det er knyttet betydelig usikkerhet til fremtidig skinnprisen på både rev og mink. Dette er fordi produktene i stor grad kan betraktes som luksusvarer, og avhenger blant annet av utviklingen i internasjonale forhold. Uavhengig av dette har man sett at over en periode på nesten 20 år har prisen på skinn variert betydelig, noe som også gjør det vanskelig å legge plausible forutsetninger for hva den framtidige utviklingen kommer til å være.

I hovedanalysen har vi lagt til grunn en snittpris av gjennomsnittet de siste fem år og de siste 10 år, men vi har i usikkerhetsanalysene valgt å se på hvordan resultatene endrer seg både ved å legge til grunn priser som ligger 20 prosent lavere og høyere.

Figur 3-1: Resultater fra usikkerhetsanalyser ved endret skinnpris, nåverdi i millioner 2017-kroner av forbud fra 2025 over 20 år.

Med 20 prosent lavere skinnpriser blir det lønnsomt å innføre et forbud fra 2025, med en positiv netto nåverdi på 126 millioner kroner, fordi økt avkastning i alternativet for arbeidskraften og lavere skattekostnader mer enn kompenserer for tapt kapitalavkastning og tapet for fôrproducentene.

Med 20 prosent høyere skinnpriser øker kostnadene ved å forby næringen til 454 millioner kroner, siden den da vil være svært lønnsom.⁶

3.2. Sysselsetting i referansebanen

I hovedscenariet har vi antatt at sysselsettingen vil reduseres med 1,7 prosent årlig i minkproduksjon og 11 prosent årlig i reveproduksjon med en videreføring av næringen i referansebanen. Vi ser her på resultater med 1 prosent, 3 prosent og 10 prosent årlig reduksjon i sysselsettingen i begge produksjonene. 3 prosent tilsvarer omtrent årlig avgang om dagens oppdrettere slutter ved pensjonsalder, og man ikke har nyrekruttering. 10 prosent tilsvarer omtrent årlig reduksjon i sysselsetting de siste to årene.

⁶ I realiteten vil flere gå ut av næringen ved lavere skinnpriser, og flere vil bli i næringen eller starte opp ved høyere skinnpriser. Dette tar ikke beregningene nok høyde for

Figur 3-2: Resultater fra usikkerhetsanalyser ved endret sysselsetting, nåverdi i millioner 2017-kroner av forbud fra 2025 over 20 år.

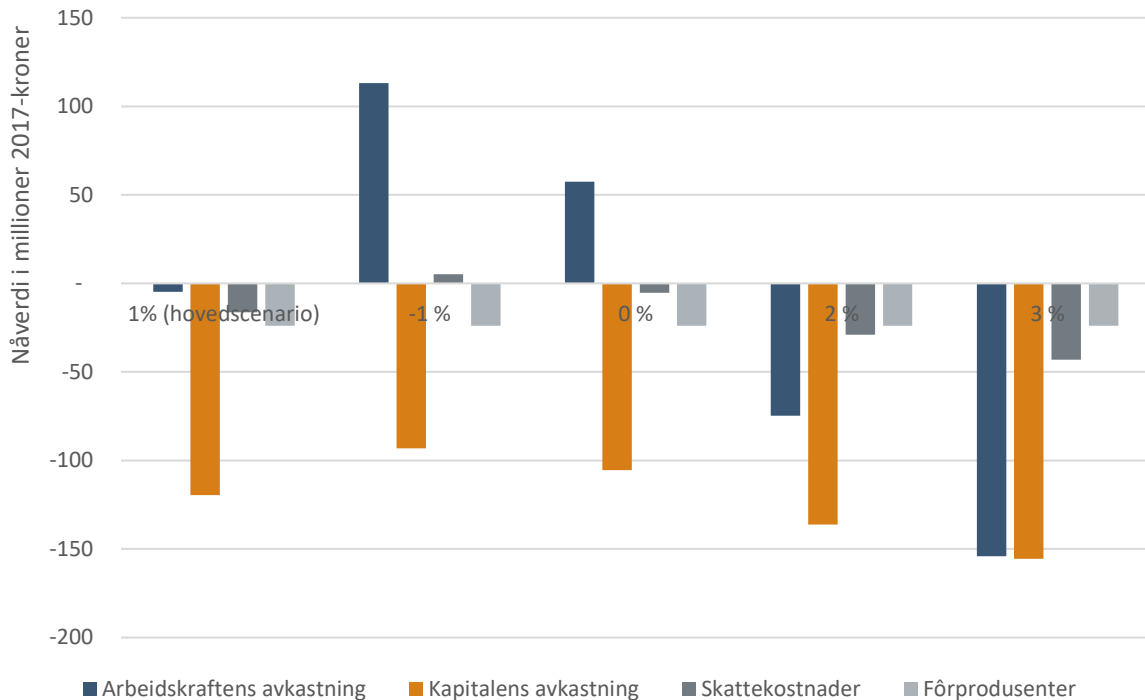

Med færre ansatte i næringen reduseres verdiskapingen, og det påvirker både arbeidskraftens avkastning, kapitalens avkastning, skattekostnadene og førproducentene. Arbeidskraftens alternative avkastning øker med lavere avgang fra næringen. Dette kommer av at de alternative forutsetningene gjelder likt for både mink og rev. For sysselsatte i minkproduksjon vil avkastningen for arbeidskraften i alternativet være lavere, mens i reveproduksjon vil den være høyere, gitt våre forutsetninger. Redusert reduksjon i sysselsettingen i reveproduksjon (mindre enn 11 prosent årlig) sammenliknet med hovedscenariet vil gi lavere alternativverdi for arbeidskraften. Økt reduksjon i sysselsettingen i minkproduksjon (mer enn 1,7 prosent årlig) vil tilsvarende også gi lavere alternativverdi for arbeidskraften. Disse effektene utlikner hverandre i stor grad når vi antar lik avgang i sysselsetting mellom de to produksjonene.

3.3. Produktivitetsvekst i pelsdyrnæringen

Som diskutert i kapittel 1 er det usikkerhet knyttet til produktivitetsveksten i næringen fremover. Utnyttelse av stordriftsfordeler i produksjonen av både rev og mink taler for en produktivitetsvekst. Samtidig har aktører, blant annet Mattilsynet, pekt på at det er flere velferdsutfordringer i næringen i dag som kan knyttes til for litetidsbruk per dyr. Stortingets vedtak fra 2017 om bedring i dyrevelferd for mink tilsier at man i referansebanen ikke vil få en betydelig produktivitetsvekst. Vi har imidlertid gjennomført usikkerhetsanalyser for å belyse hvordan denne produktivitetsveksten vil påvirke konklusjonen om samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Vi har antatt en årlig vekst i arbeidsproduktiviteten på ett prosent i hovedanalysen. I usikkerhetsanalysene har vi derfor satt denne produktivitetsveksten ned til null, økt den til to og tre prosent, og redusert ned med minus ett prosent. Resultatene fra disse usikkerhetsanalysene er vist i tabellen under.

Figur 3-3: Resultater fra usikkerhetsanalyser ved endret produktivitetsvekst. Nåverdi i millioner 2017-kroner av forbud fra 2025, over 20 år.

Vi ser at det er virkningene på arbeidskraftens avkastning som varierer mest med endringene i forutsetningene om vekst i arbeidskraftsproduktiviteten. Med lav arbeidsproduktivitetsvekst i pelsdyroppdrett, vil arbeidskraften kaste relativt mer av seg i andre næringer. Med høy produktivitetsvekst, vil arbeidskraften kaste relativt mer av seg i pelsdyroppdrett. Vi ser at med årlig produktivitetsvekst på 0 prosent, vil de samfunnsøkonomiske virkningene på arbeidskraften av tiltaket være marginale sammenliknet med referansebanen.

3.4. Fôrpriser

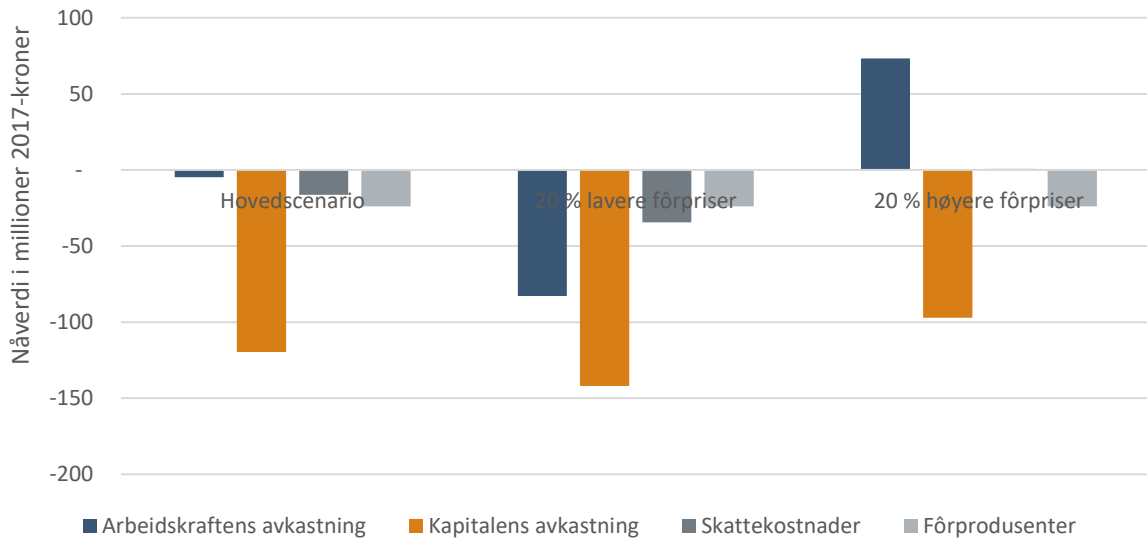
Det er betydelig usikkerhet knyttet til de framtidige fôrprisene. Dagens fôrpriser på 3,05 kroner per kg (Totalkalkylen 2018) vil kunne øke grunnet forventninger om økt etterspørselen etter råvarene i framtiden.

I hovedberegningene har vi som tidligere nevnt lagt til grunn gjennomsnittet av gjennomsnittsprisen de siste ti og fem årene, som gir en framskrivningspris på 3,07 kr pr. kg. Det er imidlertid flere rapporter som viser til en forventning om høyere framtidig etterspørsel etter råvarene i fôret. Blant annet skrives det i NOU 2014:15 at «det finnes flere andre områder der disse råstoffene kan utnyttes, f.eks. eksport til human konsum, fôr i fiskeoppdrettsnæringen, og produksjon av biogass og biogjødsel. Dette kan på sikt tilsi begrenset tilgang på fôr, prisen kan øke og konkurransevnen svekkes.»

På den andre siden er det blitt hevdet at grunnet stordriftsfordeler i produksjon av pelsdyrfôr vil kostnadsøkningen være lavere enn det som er lagt til grunn i hovedanalysen. Dessuten har ikke spådommene om økte fôrpriser slått til så langt, de har derimot blitt redusert de siste årene.

Uavhengig av sannsynligheten for begge disse utfallene har vi valgt å gjennomføre usikkerhetsanalyser der vi ser på effekten av endrede fôrpriser utover en kilopris på 3,07 kroner, og hvor mye dette eventuelt har å si for konklusjonen om samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Figuren under viser effekter av fôrpriser som ligger henholdsvis 20 lavere og 20 prosent høyere.

Figur 3-4: Resultater fra usikkerhetsanalyser ved endret fôrpris. Nåverdi i millioner 2017-kroner av forbud fra 2025, over 20 år.

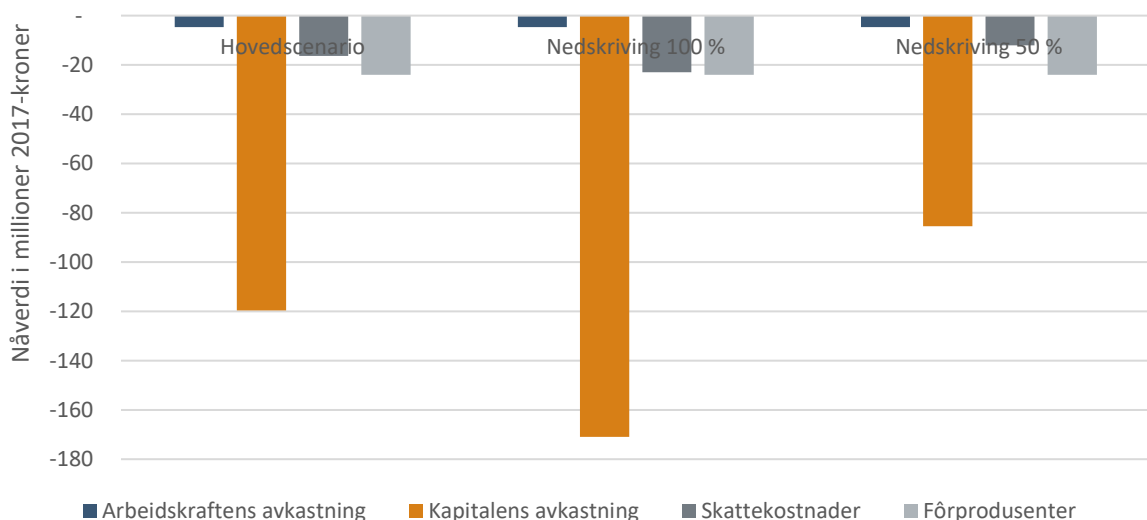

Vi ser at det særlig er virkningene på arbeidskraftens avkastning som avhenger av fôrprisene. Med både 20 prosent lavere og 20 prosent høyere fôrpriser gir nåverdien en netto samfunnsøkonomisk kostnad. Med 20 prosent lavere fôrpriser blir de samfunnsøkonomiske kostnadene på 283 millioner kroner, mens ved 20 prosent høyere fôrpriser blir de på 47 millioner kroner.

3.5. Tapt kapital

I tabellen under har vi vist hvordan resultatene endrer seg dersom en annen andel av tapt kapital legges til grunn. I hovedberegningene har vi antatt at kapitalen nedskrives med 70 prosent ved avviklingsåret. I usikkerhetsanalysen har vi også endret denne andelen, og sett hvordan resultatene endrer seg dersom denne andelen settes opp til 100 prosent og ned til 50 prosent.

Figur 3-5: Resultater fra usikkerhetsanalyser ved endret nedskrivning av kapital i avviklingsåret 2025. Nåverdi i millioner 2017-kroner av forbud fra 2025, over 20 år.

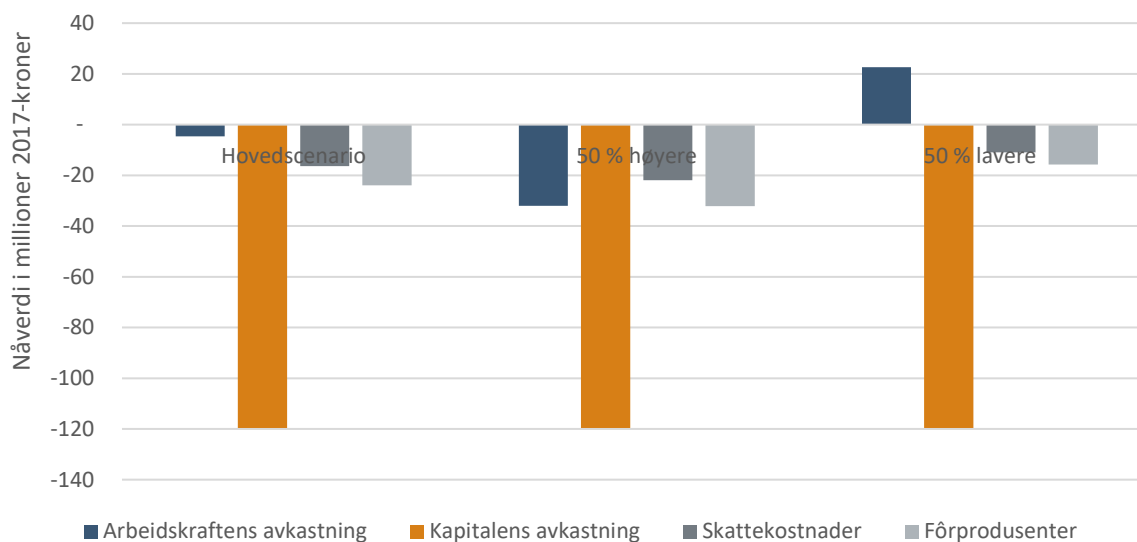

Vi ser at hvis all den gjenværende kapitalen nedskrives i forbudsåret, blir tapet betydelig større enn ved hovedantakelsen om 70 prosent. Tapet blir mindre hvis kun 50 prosent av kapitalen nedskrives.

3.6. Arbeidsledighet

I hovedscenariet la vi til grunn Salvanes (2009) sine anslag om andel arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken i løpet av de første fem årene etter at de ble arbeidsledige. Her varierer vi disse antakelsene med å justere opp og ned med 50 prosent.

Figur 3-6: Resultater fra usikkerhetsanalyser ved endret andel arbeidsledige og andel utenfor arbeidsstyrken etter forbud. Nåverdi i millioner 2017-kroner av forbud fra 2025, over 20 år.

Vi ser at med 50 prosent høyere ledighet og folk utenfor arbeidsstyrken enn Salvanes la til grunn, øker de samfunnsøkonomiske kostnadene ved å forby pelsdyroppdrett, til 206 millioner kroner. Ved 50 prosent lavere andel ledige og andel utenfor arbeidsstyrken av tidligere pelsdyroppdrettere etter et forbud, kommer de samfunnsøkonomiske kostnadene på 124 millioner kroner.

4. Fordelingsvirkninger

I dette kapitlet drøftes fordelingsvirkninger av et forbud mot pelsdyroppdrett.

Som vist i kapittel 2, beregner vi at det vil koste samfunnet 165 millioner kroner å forby pelsdyroppdrett, gitt våre antakelser og forbud fra 2025. Dette er nåverdien av kostnader over de neste 20 årene. De årlige kostnadene beregnes til mellom 25 og 16 millioner kroner i årene etter forbudet, og størst det første året. De høyeste kostnadene er knyttet til at kapitalen som inngår i produksjonen vil kaste mindre av seg om pelsdyroppdretterne må finne seg noe annet å gjøre.

Formålet med å vurdere fordelingsvirkninger er å identifisere hvem som drar nytte av forslaget og hvem som må bære kostnadene, og eventuelt vurdere andre tiltak som kan kompensere enkelte negativt berørte grupper i samfunnet. Dette kan for eksempel gjelde økonomiske kompensasjonsordninger for grupper som blir særskilt negativt berørt. Synliggjøring av fordelingsvirkningene er et viktig element i beslutningsgrunnlaget og er et av flere hensyn som må veies opp mot hensynet til samfunnsøkonomiske effektivitetsvirkninger.

Berørte grupper kan være geografiske regioner, offentlige virksomheter, privat næringsliv, privatpersoner, sosioøkonomiske grupper, yrkesgrupper, generasjoner eller kjønn (DFØ 2018).

De største kostnadene ved et forbud mot pelsdyroppdrett tilfaller pelsdyroppdretterne. Kommuner og distrikter med pelsdyrproduksjon vil også tape relativt til andre distrikter, siden det er her arbeidsledigheten vil øke og skatteinntektene reduseres. I tillegg vil tiltaket føre til en indirekte overføring mellom staten og pelsdyroppdretterne. Her er det flere forhold som spiller inn. Blant annet vil avviklingen av næringen føre til at staten ikke lenger betaler avløsertilskuddet til pelsdyroppdretterne, og at de ikke lenger vil få skattefordelen med jordbruksfradrag.

Staten vil trolig komme til å betale en kompensasjon til oppdretterne. Det vil gi en overføring fra staten til oppdretterne, som også vil medføre skattevidningskostnader. Det ligger ikke i dette oppdraget å vurdere hvilken kompensasjon næringen bør få.

Menon (2016) drøftet fordelingsvirkninger i form av effekter på levende distrikter som følge av et forbud mot pelsdyroppdrett. Vurderingen gikk på at et forbud mot pelsdyroppdrett vil bidra negativt til opprettholdelsen av bosetning og sysselsetting i distriktene. Den negative virkningen av et forbud mot pelsdyroppdrett på å opprettholde bosetning og sysselsetting i distriktene er ikke veldig stor på landsbasis, men kan likevel være merkbar i kommuner og distrikter med mange pelsdyrbønder.

5. Konklusjon og anbefalinger

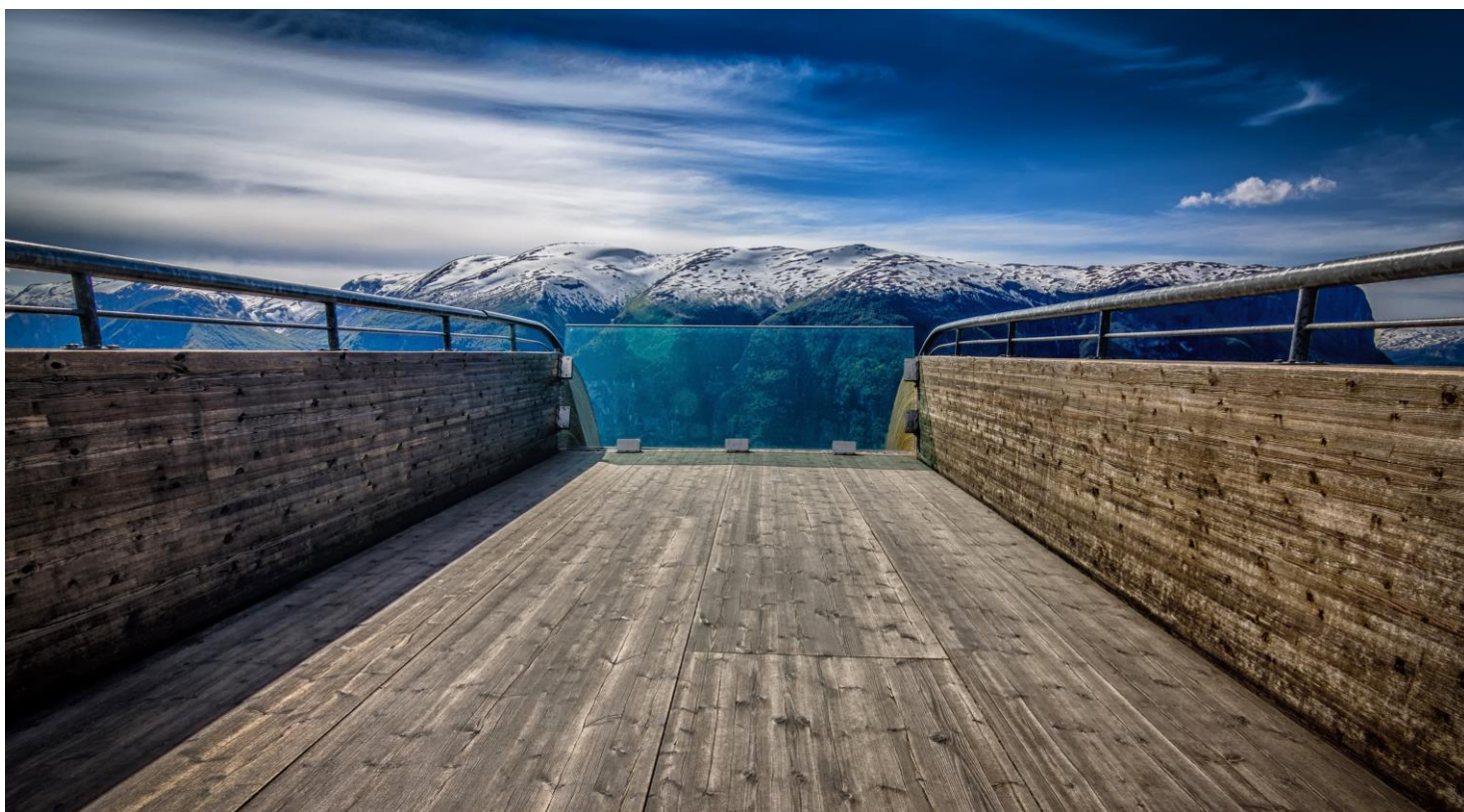
Vi har beregnet de samfunnsøkonomiske kostnadene ved å forby pelsdyroppdrett fra 2025 til 165 millioner 2017-kroner i nåverdi, med en analyseperiode på 20 år. Det betyr at for at det skal være samfunnsøkonomisk lønnsomt å forby pelsdyroppdrett, må de ikke-prissatte virkningene knyttet til blant annet dyrevelferd og miljø ha en netto nytte som overstiger 165 millioner kroner over 20 år. Som vist i usikkerhetsanalysen, er beregningene svært sensitive for flere usikre forutsetninger lagt til i grunn i analysen, og da særlig knyttet til framtidig lønnsomhet i næringen. De reelle samfunnsøkonomiske kostnadene kan være både høyere og lavere.

Siden vi ikke har gjort beregninger på nyttesiden, kan vi ikke gi noen anbefalinger rundt hvorvidt tiltaket bør gjennomføres.

Om vi hadde regnet på både nytte og kostnader, og om vi da hadde kommet fram til at nytten overstiger kostnadene ved å forby næringen, ville det fortsatt være et politisk spørsmål hvorvidt det å forby pelsdyroppdrett vil være det riktige å gjøre.

Referanseliste

- Den norske veterinærforening 2015. Høring – NOU 2014:15 Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling etter styrt avvikling? Høringssvar fra Den norske veterinærforening til NOU 2014:15
- DFØ 2018. Veileder i samfunnsøkonomiske analyser
- Lybæk, S. 2018. Biprodukter fra slakterier: Alternative bruksområder. Dyrevernalliansen, Fagnotat april 2018
- Finansdepartementet 2014. Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser mv, Rundskriv (R-109/2014), referanse 13/5240-27, dato 30.04.2014
- Finansdepartementet 2017. Perspektivmeldingen 2017. Meld. St. 29 (2016–2017)
- Landbruksdirektoratet 2018. Søknader om produksjonstilskudd
- Hovland, I. og Bøe, E. 2012. Pelsdyrhold i Norge – avvikling, arbeidsforbruk og selskapsform. NILF, Notat 2012-21
- Mattilsynet 2015. Høringssvar – NOU 2014 – Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling? Gjennomgang av pelsdyrnæringen. Høringssvar fra Mattilsynet til NOU 2014:15
- Menon 2016. Samfunnsøkonomiske konsekvenser og pelsdyroppdretternes tap av et forbud mot pelsdyroppdrett. Menon-publikasjon nr. 7/2016
- NIBIO 2018. Totalkalkylen – statistikk. Tabellene 1002 Sum reveskinn, 1005 Sum minkskinn og 190T Pelsdyrfôr
- NOU 2014:15. Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling?
- Regjeringen 2018. Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- Rustad, L. J. og Ring, P. H. 2018. Pelsdyrhold avviklet i perioden 2011 – 2016. Hvorfor skjedde det og hva er inntektskilde i dag? NIBIO rapport vol. 4, nr. 119, 2018
- Rådet for dyreetikk 1994. Pelsdyroppdrett, uttalelse fra Landbruksdepartementets etikkutvalg, avgitt oktober 1994
- Rådet for dyreetikk 2015. Høring – NOU 2014:15 Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling etter styrt avvikling? Høringssvar fra Rådet for dyreetikk til NOU 2014:15
- Salvanes et al. 2007, 2009, 2011 og 2015. Bedriftsnedlegging, omstillingsevne og regional mobilitet i norsk økonomi
- SSB 2018. Utenrikshandel med varer, etter varenummer, import/eksport, statistikkvariabel og år; Konsumprisindeksen.
- Veterinærinstituttet 2015. Høringssvar – NOU 2014 – Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling? Gjennomgang av pelsdyrnæringen. Høringssvar fra Veterinærinstituttet til NOU 2014:15

Menon Economics analyserer økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, organisasjoner og myndigheter. Vi er et medarbeidereiet konsultentselskap som opererer i grenseflatene mellom økonomi, politikk og marked. Menon kombinerer samfunns- og bedriftsøkonomisk kompetanse innenfor fagfelt som samfunnsøkonomisk lønnsomhet, verdsetting, nærings- og konkurranseøkonomi, strategi, finans og organisasjonsdesign. Vi benytter forskningsbaserte metoder i våre analyser og jobber tett med ledende akademiske miljøer innenfor de fleste fagfelt. Alle offentlige rapporter fra Menon er tilgjengelige på vår hjemmeside www.menon.no.

+47 909 90 102 | post@menon.no | Sørkedalsveien 10 B, 0369 Oslo | menon.no